Пурнăçа, çĕршыва юрат, тăван халăх мĕнпе чĕрĕ, çавна юрат!

ТУСЛĂХ

НУРЛАТ РАЙОНĔН ОБЩЕСТВĂПА ПОЛИТИКА ХАÇАЧĔ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА НУРЛАТСКОГО РАЙОНА

Хаçат 1931 çулхи июлĕн 9-мĕшĕнче тухма пуçланă. | 132 N (4701) | *1998 çулхи ноябрь (чÿк) уйăхĕн 20-мĕшĕ, эрнекун* | *Палăртнă хакпа.*

ТР Президентне М.Шаймиева МГИМО хисеплĕ профессорĕн дипломне панă

Ирнĕ эрнере Мускаври халăхсем хушшинчи хутшăнусен патшалăх институтĕнче (университетĕнче) Тутарстан Республикин Президентне Минтимер Шаймиева МГИМО хисеплĕ профессорĕн дипломне панă. Çак наградăна вăл Раççей политикĕсенчен пĕрремĕшĕ тивĕç пулнă.

Халăхсем хушшинчи çыхăнусене аталантарассине пысăк тÿпе кĕртнĕшĕн патшалăх паллă деятелĕсем тата ученăйсем тивĕçнĕ наградăна ТР Президенчĕ Тутарстана тата унăн халăхне сума сунă пек йышăннă.

ТР Президенчĕ МГИМО преподавателĕсемпе студентсен, Раççейри массăллă информаци хатĕрĕсен журналисчĕсен ыйтăвĕсем çине хуравланă.

(Татар-информ)

Вырăнти самоуправлени. Вăл мĕнле пулмалла?

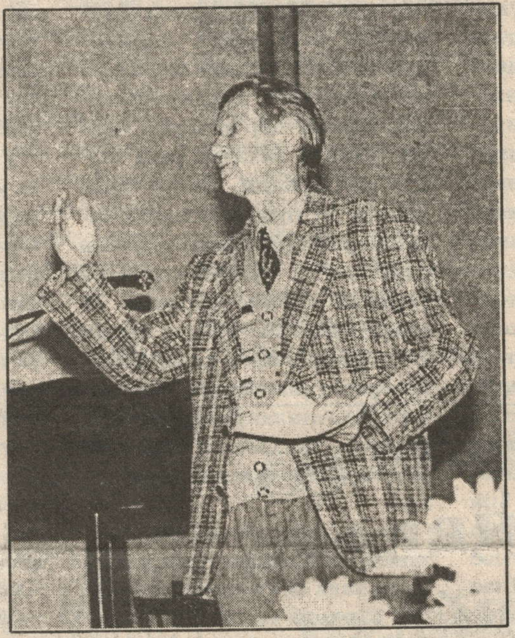

Ноябрĕн 17-мĕшĕнче Нурлатра вырăнти самоуправлени ыйтăвĕсем тĕлĕшпе районти канашлу пулчĕ. Искусствăсен шкулĕн концерт залĕнче вырăнти самоуправленин Сочĕсен ертÿçисем, Нурлат районĕн активĕ, администраци аппарачĕн тата халăх депутачĕсен пĕрлештернĕ Совечĕн ĕçченĕсем, ученăйсем пуçтарăнчĕç.

Тĕлпулăва халăх депутачĕсен пĕрлештернĕ Нурлат Совечĕн председателĕ, администраци пуçлăхĕ **Ф.С.Сибагатуллин** уçрĕ тата иртерчĕ. Вăл сăмах çак ыйтусем çине хурав тупасси çинчен пынине палăртрĕ: вырăнсенче ĕç тытăмне мĕнле майпа çирĕплетес тата çав органсене хуçалăха тытса пырассине тĕреклетме мĕнле пулăшас, предприятисемпе огранизацисем тата учреждениесем вырăнти самоуправлени органĕсемпе тачă çыхăнса ĕçлессине çирĕплетессине Раççейри мĕнле регионсен опытне (вăл тĕрлĕ - Норильскран тытăнса Суздале çити!) тĕпе хума пулать? Халăха пысăк пĕлтерĕшлĕ ыйтусем пăшăрхантараççĕ. Кил-çурта çутçанталăк газĕ, шыв кĕртнĕ-и, çутă пур-и, райцентра автобус çÿрессине йĕркеленĕ-и, ял çулĕсене майланă-и, вăрах вăхăт хăпартакан клуба хута ярĕç-ши? Çаксемшĕн вырăнти пуçлăхсем яваплă, анчах укçа ăçтан илмелле? Вырăнти самоуправление малашне аталантармалли программăсене ĕçлесе хатĕрлеме опытлă ученăйсене явăçтарма йышăннă, çакă кирлĕ те пысăк пĕлтерĕшлĕ шухăшсене практикăна усăллăрах кĕртме май парĕ.

В.И.Патрушев академик (Мускав хули) рынок ĕçне вăйлатас, "сÿтес", тĕрлĕ ведомствăсен тата тĕрлĕ енлĕ пăхăнса тăракан объектсене ĕçлеттерес, социаллă программăсене пурнăçлас тĕлĕшпе Раççей Федерацийĕн вунвун регионĕн опытне тĕплĕн тата конкретлă тĕслĕхсем илсе кăтартса çутатса пачĕ. Докладăн экономика аспекчĕ, калаçу евĕр ирттĕнĕскер, пуçтарăннисене уйрăмах интереслентерчĕ. Вырăнти финанс ыйтăвĕсене законпа килĕшÿллĕн йĕркелесе яриччен, çавна май, тĕсре, канашлу хыççăн эпир шухăшсемпе улшăннă вăхăтра Советсен председателĕсем палăртрĕç те ĕнтĕ). В.И.Патрушев çаплах финанспа кредит системин, муниципалитет банкĕсен сечĕ мĕнлĕхрен, вырăнти самоуправленисен Совечĕсем пуçтарнă укçана "çÿлерех" куçараççĕ, пĕр пайне вырăнти шайра хăварсан тĕрĕс пулмалла. Çакăн пек лару-тăру Советсен финанс ĕçне йĕркелесе тăрĕччĕ, социллă сферăна тивĕçлĕ шайра тытма тата нумай вăхăта палăртнă социаллă программăна пурнăçлама май парĕччĕ. Апла пулсан, шăп вырăнти финанссене çирĕплетни халăхăн пурнăç условийĕсене тивĕçтерессин чи пуçламăш никĕсĕ пулса тăрать (çак шухăша, практикăпа çирĕплетнĕскеле ĕçленин, кадр ĕçĕсен, вырăнти самоуправленисен Уставĕн пахалăхĕ енĕн ыйтăвĕсем çинче чарăнса тăчĕ.

Муниципалитет университечĕн проректорĕ, **И.В.Мартынычев** профессор (Альметьевск хули) хăйĕн сăмахне самоуправлени философийĕн ыйтăвĕсене халалларĕ. Çак лару-тăрăва лайăх пĕлекен çынсем те ăна ĕлĕкхипе танлаштармасăр пултараймаççĕ.

Тутарстан Республикин Патшалăх Канашĕн Советсемпе ĕçлекен пай заведующийĕ **Л.В.Львова** вырăнти самоуправлени органĕсен представителĕсен территорисенче октябрь-ноябрь уйăхĕсенче иртнĕ пухăвĕсен итогĕсем çинчен каласа пачĕ. Вĕсенчен пĕрин ĕçне, Чистайра иртнĕскере, нурлатсем те хутшăннă, пирĕн хаçатра ун çинчен вулакансене (1998 çулхи октябрĕн 31-мĕшĕнче тухнă "Туслăх" хаçатра "Вăхăт улшăнать, йывăрлăхсем вара юлаççĕ" ятпа) çырса пĕлтернĕччĕ.

Территорири пухусенче йышăннă рекомендацисенче, вĕсемшĕн пирĕн район представителĕсем те сасăланă, вырăнти самоуправлени органĕсене уйрăм патшалăх полномочийĕсем памалли çинчен закон йышăнмалли, вĕсен ĕçченĕсен статусĕ, кĕçĕн органсене çĕр налукĕ илессине çирĕплетесси тата ытти çинчен те каларĕ. Сăмах май, Л.В.Львова вырăнти самоуправление малашне аталантарассипе çыхăннă ыйтусене кĕртнĕ законсен пакетне хатĕрлес ĕç пыни çинчен пĕлтерчĕ.

Канашлура актив хутшăннипе ыйтусем сÿтсе явни пулмарĕ. Çапах икĕ енĕ хушшинче калаçу иртрĕ ĕнтĕ. Шухăшсем пĕр пек пулни палăрчĕ: реформăсене каялла çавăрма çук, киввисем манăçăнаççĕ, çĕнĕ практика йывăррăн пурнăçланать, законсем вара пурнăçпа килĕшсе пыма ĕлкĕреймеççĕ. Советсен тивĕçĕсем вара сыхланса юлаççĕ - ялта вĕсемсĕр пурăнма çук. Апла пулсан, вырăнти самоуправление пулăшмалла. Патшалăх шайĕнче.

Т.НАЗАРОВА.

Н.Азизов сăнÿкерчĕкĕсенче: тухса калаçаççĕ Ф.С.Сибагатуллин, И.В.Мартынычев (çÿлте), В.И.Патрушев; пухăва хутшăннисем.

Фотоконкурс

Акă темиçе çул ĕнтĕ ачасемпе çамрăксен центрĕнче "Фотон" фотокружок ĕçлет, унта хулари шкулсенчи тĕрлĕ çулсенчи ачасем çÿреççĕ. Пирĕн кружока çÿрекенсен фотоĕçĕсем республика шайĕнчи выставкăсенче час-часах малти вырăнсем йышăнни çинчен мухтанса калама та пулать.

Халь те палăрма май пур, кунта фото ăсталăхĕпе интересленекенсем пурте хутшăнма пултараççĕ: ноябрĕн 23-мĕшĕнчен тытăнса 30-мĕшĕччен ДЮЦра ачасен туризмĕ 80 çул тултарнине халалланă фотоконкурс иртет. Конкурса хутшăнакансен творчество ĕçĕсенче турист пурнăçĕпе, походсемпе тата ăмăртусемпе çыхăннă тĕрлĕ лару-тăрăва, пирĕн районти ачасен туризмĕн ветеранĕсен фотопортречĕсене кăтартма май пур.

Сăнÿкерчĕксем тĕрлĕ тĕслисем, хура-шуррисем, тĕрлĕ калăпăшлисем пулма пултараççĕ. Сирĕн сăнÿкерчĕкĕрсене кĕтетпĕр, çĕнтерÿçĕсен ĕçĕсене вара уйрăммăн палăртĕç, район хаçатĕнче пичетлесе кăларĕç.

С.ФАДЕЕВА.
ДЮЦ.

Хаçат çырăнакансене пĕлсе тăма

1999 çулхи пĕрремĕш çур çула районта тухса тăракан "Дуслык" ("Дружба", "Туслăх") хаçата çырăнтарасси октябрĕн 1-мĕшĕнчен пуçланать. Хаçат хакĕ - **25 тенкĕ те 20 пус**; Аслă Отечественнăй вăрçа хутшăннисен тата инвалидсен, Афганистанра пулнă воин-интернационалистсен, ЧАЭС аварие пĕтернĕ çĕре хутшăннисен 50 процент кăна тÿлемелле (çирĕплетекен документсем пулсан).

Çапла, хаçат çырăнтарасси малалла пырать, çырăнтаракан пунктсене васкăр.

Ĕçпе хавхалану юнашар

Маларах ашшĕ-амăшĕсем хăйсен ачисем ÿкерме кăмăлланине курса куляннă, мĕншĕн тесен пирĕн патра ачасен хăйсен ÿкерÿ ăсталăхне аталантарма пултарма ятарлă шкул пулман. Халĕ вара Нурлатра ачасен искусствăсен шкулĕ кăна мар, пултаруллă ачасене валли сăнарлă студи те пур. Çакă вара Нурлатри ачасемшĕн чăнах та пысăк телей.

Пĕрре ăнсан, тепре те ăнмалла теççĕ. Шкулшăн, вĕренекенсемшĕн те кунта опытлă, пултаруллă тата ятарлă пĕлÿ туяннă специалист Н.М.Павлова ĕçлени ăнăçлăх мар-им? Вăл маларах ачасен "Родничок" прогимназийĕнче воспитатель, сăнарлă студи ертÿçи пулса ĕçленĕ. Ашшĕ-амăшĕсем хăйсен ачисене садика илсе пырсан хитре тата пĕлсе илемлетнĕ холсене пăхса савăнаççĕ, вĕсене стенасем çинчи юмахсенчи чипер геройсем саламлаççĕ. Анчах ун чухне çак илеме Нина Михайловна Павлова воспитатель тунине сахаллăн пĕлнĕ пулĕ. Кăçал вара ăна искусствăсен шкулне ĕçлеме чĕнсен, ача сачĕн коллективĕ ăста специалистпа уйрăлас темен, ачасем те çакăн çинчен пĕлсен салхуланнă, Нина хăй те çакна çăмăллăн йышăнман. Ĕçтешĕсем лайăх специалиста тата пултаруллă художника урăх çĕре ярасшăн пулман. Кунти ачасем хăйсен наставникĕпе темиçе çул иртсен татах тĕл пулни лăплантарать. "Родничокра" вара Нинăн ĕçĕсем юлнă - юмахсенчи тĕлĕнмелле илемлĕ сăнарсем.

Çапла, кăçалхи çуркунне Нина Михайловна пултаруллă, шанăç паракан художник пек палăрчĕ. Районти вĕрентÿ пайĕ йĕркеленĕ вырăнти профессионал художниксемпе ÿкерме юратакансен пултарулăх выставкинче вăл хăйĕн вунă ытла картинине тăратнă (сăнÿкерчĕкре). Выставкăна пыракансене унăн пейзажĕсемпе натюрморчĕсем тыткăнланă. Хисеплĕ жюри, унăн составне Лениногорскри искусствоведсем кĕнĕ, Нина Михайловнан творчествине пысăк хак панă: ăна III степень Дипломĕпе тата хаклă парнепе чысланă. Вăл малти вырăнсене йышăннă художниксенчен пĕртен-пĕр хĕрарăм пулнă. Хальхи вăхăтра çакă пысăк пĕлтерĕшлĕ. Вĕсен хушшинче те пултаруллисем сахал мар вĕт (çак факт та çакна çирĕплетет: хальхи вăхăтра сăнарлă студие çÿрекен 36 ачаран пиллĕкĕшĕ çеç арçын ача). Çапах килти кашни кунхи ĕçсем, йывăрлăхсем пултарулăха аталантарма чараççĕ, çавăнпа та хăйсен талантне пурнăça кĕртекенсем питĕ сахал.

Нина Михайловнан выставкăра кăтартнă темиçе картини халь искусствăсен шкулĕн сăнарлă студине илемлетеççĕ. Унта çутă та ирĕк, ретпех мольбертсем тăраççĕ. Стена çумĕнчи пысăк шкапа кĕнекесене тирпейлĕ вырнаçтарнă. Ачасем шкула кăмăлпа çÿреççĕ. Эрнере виçĕ хутчен икĕ сехет çуршар вĕренеççĕ пулин те, занятисем ывăнтармаççĕ, кашни çĕнĕ урок ачасемшĕн çĕнĕлĕх вĕт. Çавăнпа вĕсем уроксене сиктермеççĕ. Ÿкерме вĕренме вара кунта Нурлатăн мĕнпур енчен çÿреççĕ: халăхра "гондурас" текен çĕнĕ микрорайонтан та, сахăр вĕретекенсен поселокĕнчен те. Кунта вĕренсе вĕсем искусствăн илемлĕ те вăрттăнлăхлă тĕнчипе хутшăннине туяççĕ, ăшĕсенче çакăнпа мăнкăмăлланаççĕ. Кунта искусствăсен шкулĕн художествăпа графика уйрăмĕсем валли хатĕрлесе çирĕплетнĕ программăпа вĕрентеççĕ.

Нина Михайловна хăй вĕрентекен ачасем тăвату çултан специальноçа алла илесси çинчен ĕмĕтленет. Çак хĕрачасемпе арçын ачасем çине пăхса вăл, паллах, хăйĕн ачалăхне, тăван ене аса илет.

Унăн питĕ туслă çемье, кунта унăн ĕçне, туртăмне ăнланаççĕ, хисеплеççĕ, ăна хăть хăçан та пулăшма хатĕр (мăшăрĕ Олег Васильевич тата хуняшшĕ Василий Иванович художниксем, хунямăшĕ вара кирлĕ чухне канашсем паракан наставник), анчах та унăн чунĕ тăван вырăнсенех туртăнать... Вăл Чăваш Енри Çĕрпÿ районĕнчи Яноросово ялĕнче çуралнă. Çемьере 9 ача ÿснĕ. Нина вăтам шкул пĕтерсен И.Яковлев ячĕллĕ Чăваш патшалăх пединститучĕн художествăпа графика факультетне вĕренме кĕнĕ (çавăнта Олегпа паллашнă). Вăл Раççейĕн паллă художникĕсенчен Н.В.Овчинниковран, Р.Ф.Федоровран, В.Петровран вĕреннĕ. Шăпа вара ăна Нурлата илсе çитернĕ. Халь унăн хĕрĕ Лиза та виççе кайнă ĕнтĕ, аслисем çук чухне вăл тин тытăннă картина çине хăйĕн "йĕрĕсене" палăртма ĕлкĕрет. Çак вăхăт хушшинче уншăн Нурлат та çывăхланнă. Çапах та алла кисть тытсан пир çинче тăван енри чечеклĕ çеçенхирсен, çунса тăракан хĕрлĕ пилешлĕ ылтăн кĕркунне, пĕрремĕш юр витнĕ уй-хир чĕрĕлеççĕ.

Унăн шухăшĕсем, тăван ене тунсăхлани пултарулăхне витĕм кÿни ахальтен мар, çавăнпа та çак картинăсем çине хумханмасăр пăхма çук.

К.ЯМАЛЕТДИНОВА.

Н.АЗИЗОВ сăнÿкерчĕкĕ.

Астăвăм

Этем каять, юрă вара юлать...

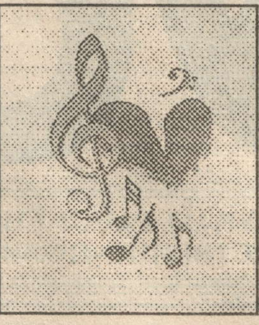

Эпĕ хама телейлисен шутне кĕртетĕп. Ку саманти телей мар - манăн кăмăл пурнăçри чи хаклă тĕллеве пурнăçланипе тулчĕ. Шăпа панă çак парнешĕн эпĕ хама телейлĕ туятăп.

... Утмăлмĕш çулсен пуçламăшĕнче партин районти комитечĕ тата халăх депутачĕсен район Совечĕ мана районти культура пайне ертсе пыма шанчĕ. Манăн 65 клуб тата 50 библиотека ĕçне тĕпрен вăйлатмаллаччĕ. Лару-тăрупа паллашнă май ишĕле пуçланă клубсем куртăм, вăтам пĕлÿллĕ пĕр специалист та, пĕр музыкант та çуккине пĕлсен эпĕ çухалсах кайрăм. Каялла чакма май çукчĕ, ĕçе пуçăнма тÿр килчĕ. Шăпах çав вăхăтра çакăн пек шухăш пырса кĕчĕ: пирĕн хамăрăн, вырăнти кадрсем йĕркелемелле. Нурлатра музыка шкулне уçас шухăшпа эпĕ икĕ çул çÿрерĕм. Хамăн ĕмĕтĕме пĕрремĕш наставника Габбас Киямович Гиматдинова пĕлтертĕм. Тав ăна, вăл манăн шухăша ырларĕ, часах вара пурнăçа та кĕчĕ. Çапах та малтан общественность ырлани кирлĕччĕ. Çак тĕлĕшпе эпĕ мĕнпур шкулта, Пионерсен çуртĕнче пултăм, çапла майпа пултаруллă, музыкăна ăнланакан ачасене палăртрăм. Кайран çак ачасен ашшĕ-амăшĕсемпе тĕл пулса, вĕсен ятĕнчен культура министрĕ ячĕпе музыка шкулĕ уçма ыйтса прошени ятăм. Списокĕ вăрăм пулчĕ.

Çапла, пĕррехинче эпĕ Хусана Культура министерствине парти райкомĕпе райĕçтăвком хута кĕрсе çырнă çырупа тата ашшĕ- амăшĕсен прошенийĕпе кайрăм. Аслă инстанцисенче пире хирĕçлемерĕç - музыка шкулĕ уçма ирĕк пачĕç!

...Районти вĕрентÿ пайĕ пире хулари 1-мĕш номерлĕ шкулта пĕр пÿлĕм уйăрса пачĕ. Пысăк йывăрлăхпа пулин те, фортепиано тата икĕ баян туянтăмăр. Сентябрĕн 1-мĕшĕ тĕлне Р.М.Иванова директор тата чугун çул ĕçченĕсен клубĕн баянисчĕ Н.И.Рамзаев фортепиано тата баян класĕпе вĕрентме йышăнасси пирки пĕлтерчĕç. Çапла музыка шкулĕ уçăлчĕ. Паллах çак çĕнĕ пулăмпа çыхăнакансенчен кашни çакăншăн питĕ савăнчĕç.

Çулсем иртрĕç. Музыка шкулĕнче учительсем те, ачасем те нумайланчĕç, вăл ÿсрĕ, çирĕпленчĕ, çĕнĕ прописка туянчĕ, инструментсем çĕнелчĕç, вĕрентÿ специализацийĕ анлăланчĕ. Çакă вара ăна уçнăранпа 33 çул хушшинче! Халь ачасен музыка шкулĕнчи преподавательсен тĕп пайĕ хамăрăн кадрсем. Ку шкултан вĕренсе тухнисем район культурине аталантарас тĕлĕшпе тĕрлĕ сферăсенче ĕçлеççĕ, чылайăшĕ вара музыкăна малалла вĕренеççĕ. Вĕсенчен кашни çинчен мăнкăмăлланса чылай калама пулать.

Нурлатри музыка шкулĕн хальхи вăхăтри çĕнĕ çуртне уçни вара культура ĕçченĕсемшĕн чăнах та пысăк савăнăç пулчĕ. Кунта ачасем музыка пĕлĕвĕ туяннисĕр пуçне тата хореографи, живопись урокĕсене те çÿреме пултараççĕ. Шкула кĕрекен кашни унăн илемлĕхĕнчен тĕлĕнет - чăннипех искусствăсен храмĕ. Çавăнпа та эпĕ хамăн чунри туйăма сăмахпа кăна нимĕнле те пĕлтерейместĕп. Унта эпĕ сентябрĕн 1-мĕшĕнче, ачасен музыка шкулне уçнă кун, пултăм: манăн пурнăçри ĕмĕтĕм пурнăçланчĕ! Искусствăсен шкулне уçнă чухне унта пулнисем пурте, ман пекех, Нурлат историйĕнчи çак паллă пулăмпа çыхăннă çынсене тав тăваççĕ пулĕ тесе шутлатăп, чи малтан район администрацине, уйрăмах унăн пуçлăхне Фатих Саубанович Сибагатуллина, çаплах 547-мĕш ПМК строителĕсене яланах хисеплесе аса илĕç.

...Çак кун телейлĕ ачасемпе вĕсен ашшĕ-амăшĕсене курса эпĕ культурăра ĕçленĕ чухнехи канăçсăр, хавхаланупа тата хастарлăхпа тулнă çулсене, Габбас Киямовичăн çăмăл аллинчен пуçланнă кунсене аса илтĕм.

Тĕрĕс калаççĕ çав, этем каять, унăн юрри вара - унăн ĕçĕ - юлать...

К.ИЗОТОВА,
культура ветеранĕ.

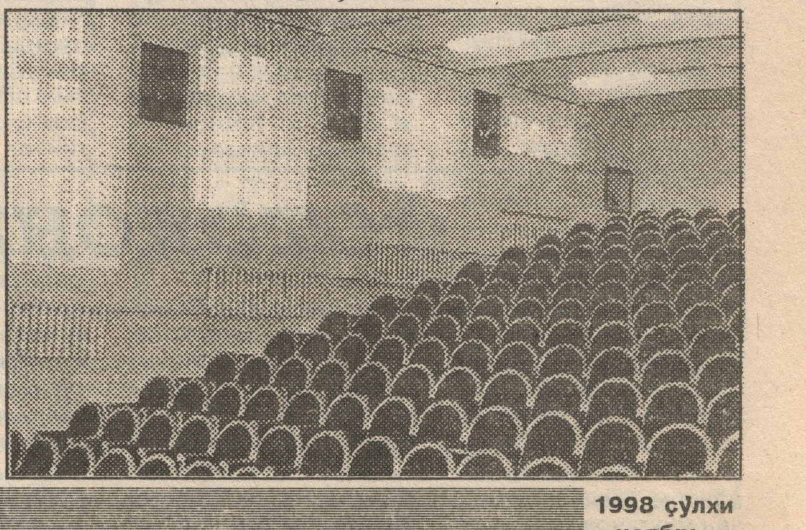

Н.АЗИЗОВ сăнÿкерчĕкĕнче: искусство шкулĕнчи концерт залĕ.

* Чăваш Ен хыпарĕ

Яковлев шкулне халаллана

Чăваш филологийĕпе культура тата И.Я.Яковлев институчĕсем пуçарнипе Чăваш патшалăх университетĕнче И.Я.Яковлев Чĕмпĕрти чăваш шкулне уçнăранпа 130 çул çитнине халалланă наука конференцийĕ иртнĕ. Унта хутшăннисем çак шкулăн чăваш интеллигенцине хатĕрлессипе çыхăннă пĕлтерĕшĕ, Яковлевăн вĕренÿ процесне ĕçпе тачă çыхăнтарса йĕркелемелли йăлисем çинчен, ытти темăсемпе докладсем итленĕ.

Çак конференци Чĕмпĕрти чăваш шкулĕн 130 çулхи юбилейне уявламалли мероприятисен планĕпе килĕшÿллĕн иртнĕ. Çав плана парламентăн 3-мĕш сессийĕнче çирĕплетнĕ. Унта вĕрентÿпе культурăн мĕн пур учрежденийĕнче çавнашкал мероприятисем иртерме пăхса хăварнă. Çавăн пекех Ульяновскра наука-практика конференцийĕ иртерме палăртнă. Унта ЧПУ учениĕсем, Ульяновск облаçĕнчи чăваш диаспорин представителĕсем хутшăнĕç.

В.КУЗНЕЦОВ.
("ХЫПАР" хаçатран).

Выльăхсене хĕл каçарасси пырать

Хуçи мĕнле, фермисем те çапла

Фермăсенче ĕне выльăх усрамалли технологие çирĕп пăхăнасси, йĕрке тытасси паян кашни хуçалăхра тĕп тимлĕхре пулмалла, мĕншĕн тесен ку е тепĕр çитменлĕхсене пĕтермесĕр выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессинче, вăл ялта "чĕрĕ" укçа илмелли пĕртен-пĕр çăлкуç пулса тăрать, ĕçсене йĕркелесси çинчен калаçмалла та мар. Юлашки вăхăтра çакна ял çыннисем хăйсем те туйрĕç пулĕ: вĕсене сĕт сутнăшăн илнĕ пысăк суммăна валеçнĕ, ку практикăпа малашне те усă курĕç тесе шутлатпăр. Укçана продукци сутассине кĕртнĕ тӳпене шута илсе пайланă. Апла тупăш ĕçри юлашки результатсенчен килет.

Пĕрремĕш статьяра эпир РСУн хушма хуçалăхĕнче мăйракаллă шултра выльăхсем усрасси çинчен калаçрăмăр. Кӳршĕсенчен сахалрах пулин те, çакăн йышши выльăхсен кĕтĕвĕ "Агрохимсервисăн" хушма хуçалăхĕнче те пур. Сăвакан ĕнесене, тĕпрен илсен, икĕ кооперативра - "Русланра" тата "Петровскире" ушкăнсене уйăрнă. Вĕсенчен пĕрремĕшне юлашки вăхăтра тата икĕ кооператив - "Каенлык" тата "Берлек" хушăннă, ĕне выльăхăн йышне Октябринăри фермăра усраççĕ. Пĕлтĕр, ĕнесене кăкармасăр усрама куçарса, сумалли зал оборудованиленĕ. Çак фермăн ĕçĕнче сахал мар çитменлĕхсем палăрнă пулин те, анчах кооператив тин кăна хăй тĕллĕн ĕçлеме тытăннине шута илсе, тата вĕсене пĕтерме те йывăр мар, эпир çак ыйтусем пирки ытлашши калаçма шутламарăмăр. Тата ахальтен те мар. Кăçал вара эпир çав вăхăт хушшинче пулнă улшăнусемшĕн чунтан савăнтăмăр. Ĕнесем хырăмĕ таран тислĕк ăшне путнă витере халь çăмăл пушмакпа çӳреме пулать, сумалли залра та йĕрке хуçаланать. Пĕтĕ ĕнесене уйрăм витене вырнаçтарнă, пăрулаттармалли уйăмра тата пăрусен витинче те ĕçсем малтанхи пекех аван. Тĕрĕс, кунта та кункрасем çитменни йывăрлăхсем кăларса тăрататть, анчах çитес çывăх вăхăтра ку ыйтăва татса парасса шанатарчĕç, мĕншĕн тесен картасене çĕнетме тата ытти тĕллевсемшĕн хăма-чус çителĕклĕ хатĕрленĕ. Çав вăхăтрах выльăхсем пачах юлман Берликри фермăра та ĕçе йĕркелесе янă.

Икĕ фермăна выльăхсене усрама юрăхлă тума тытăннă. Паллах, вĕсем çак ĕçе маларах пуçăннă пулсан, аванрах пулнă пулĕччĕ. Çапах та вĕсем икĕ çулхи пĕтĕ ĕнесем илсе килейсен, "Руслан" кооперативра сăвакан ĕнесен кĕтĕвĕ хушăнасса шанăç пур. Кунта вара ĕне выльăх йышне малтанхи шая çитересси пĕрремĕш вырăнта тăракан задачăсенчен пĕри пулса тăрать.

"Петровский" хушма хуçалăхăн ферминче ĕне выльăх, çав шутра сăвакан ĕнесен кĕтĕвĕ, пĕлтĕрхинчен ытларах пулин те, усрамалли технологи пачах урăхла, ыйтнипе килĕшсе тăмасть. Тĕпрен илсен, Петровскири фермăра сăвакан ĕнесене ушкăнсене уйăрман, цех системи çук.

Ку ăратлăх ĕçне хăй тĕллĕн янине пĕлтерет. Пăруламалли ĕнесен рационне те тимлĕх уйăрмалла, унсăр тĕрĕс-тĕкел ĕрчев илессе шанăç çук. Ку енĕпе Сосновкăри фермăри пăрусене тата пăрулаттармалли уйăмри выльăхсене пăхассипе тимлĕхе вăйлатма тивет.

Икĕ хуçалăх та ĕлĕкренех сысна ĕрчетнĕ. Çавăнпа та эпир çак отрасльти ĕçсен шайĕпе интереслентĕмĕр. "Агрохимсервисăн" кооперативсенче çак ыйтăва пысăк тимлĕх уйăраççĕ. Сăмах чи малтан "Русланпа" "Нива" кооперативсем çинчен пырать. Вĕсен ертӳçисем хăйсен ĕçне çак юхăннă отрасле çĕнетсе ярассинчен пуçланă. Вĕсем тăрăшни сая кайман, результатсем куç умĕнче - иккĕшĕнче те икшер вите юсанă, вĕсенче сысна çурисен те, самăрлатакан сыснасен йышĕ те пысăк, "Нивăра" вара, пĕлтĕрхипе танлаштарсан, сысна йышĕ çĕр пуç ытларах. Икĕ кооперативра та çуркунне çурасем самаях илме планлаççĕ, "Русланра" çак тĕллевсемшĕн çуллахи лагерь те хатĕрленĕ. Анчах та хальхи вăхăтра пур выльăх-чĕрлĕхе лайăх хĕл каçарас тесе пĕтĕм вăйран тăрăшмалла, витесене ăшăтмалла.

РСУ хушма хуçалăхĕнче вара сысна ĕрчетес ĕç шайне лайăхах теме çук. Сысна йышĕ пĕлтĕрех сахал пулнă, кăçал вара тата 200 пуç чакнă. Ĕç вара акă мĕнре, кунта пĕлтĕрех сысна вити тума тытăннă, хĕллене ăна хăпартса лартма та шутланă. Анчах та строительство организацийĕн шутланакан хуçалăх ĕçе вĕçне çитереймен. Вăл хальхи вăхăтра та хатĕр мар. Ертӳçĕсем çак отрасль çине мĕнле пăхни акă ăçта курăнать. Çĕнĕ витене шанса, пуррисене хатĕрлесси çинчен шутламан. Çакна кунти фермăри сысна амисен, çаплах самăртакан ушкăнсенчи йĕркесĕрлĕх çирĕплетет. Сĕт сăвас ĕç лайăх пыракан хуçалăхра, сысна ĕрчетекен отрасле хăй тĕллĕн яни питĕ шел. Ку отрасль тăкаксене хăвăрт тӳрре кăларакан, тупăшлă отрасль пулни çинчен тепĕр хут ăнлантарма тӳр килет. Хальхи вăхăтра кам та пулин килсе пулăшасса шанмалли çук, лайăх пурнăç, укçа ĕçлесе илесси хамăр алăра.

Р.ГИЛЬМУТДИНОВ.

Санăн çыннусем, ял

Ку ӳкерчĕке пирĕн фотокорреспондент Н.Азизов çулталăк каярах тунă. Унта ӳкерсе илнĕ çынсем, тивĕçлĕ канăва кайнине пăхмасăр, тăван хуçалăха мĕн пултарнă таран пулăшма тăрăшаççĕ. Кун çинчен эпир хаçат ялкорĕнчен Завдат Хайруллинран, "Татарстан" хуçалăхпа пĕрлештернĕ "Элмет" хуçалăхăн тĕп экономисчĕ пулса ĕçленĕскертен, кирлĕ пулсан вара агроном тивĕçĕсене те пурнăçланăскертен, пĕлтĕмĕр. Çак пенсионерсене ӳкерсе илме те шăпах вăл сĕнчĕ.

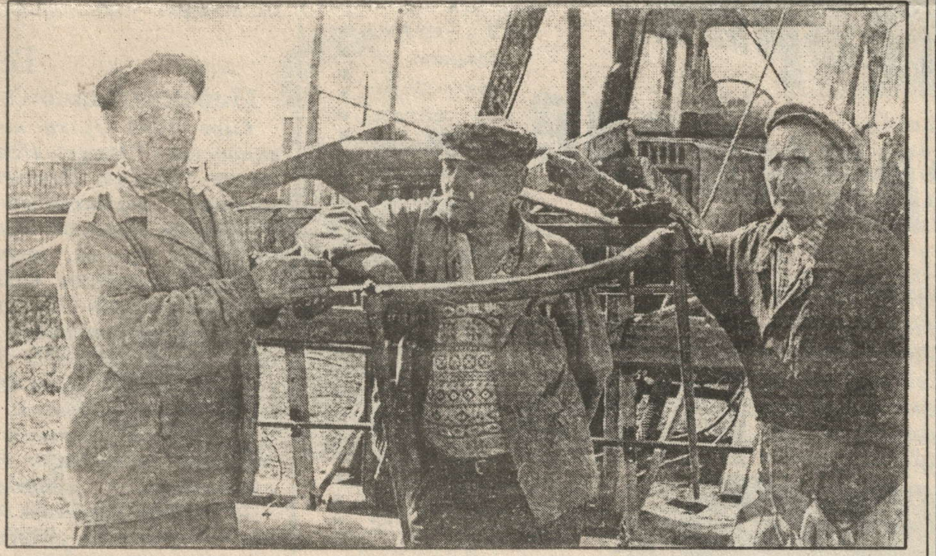

Пурнăçĕ тăршшĕпе тимĕрçĕ пулса ĕçленĕ Асгат Сабитов (ӳкерчĕкре сулахайра) пенси çулне çитнĕ пулин те, тимĕрçĕ лаççине пăрахса кайма шутламасть. Ахатпа Афгат ывăлĕсемпе пĕрле хуçалăхри кирек мĕнле ĕçе те хапăлласах пурнăçлаççĕ. Чылай çул хушши тракторпа вăй хунă Габдельахат Хуснутдиновшăн та ялта ĕç нихăçан та пĕтмест. Акă кăçал та çуркунне ака ĕçĕсене хутшăннă, утçипе тырçи вăхăтĕнче, ытти çулсенчи пекех, трактор çумне стогометатель çаклатса утă, улăм купаланă. Хĕлле вара унăн тивĕçне ферма улăмпа утă тиесе ăсатасси кĕрет. Ăна ӳкерсе илнĕ вăхăтра вăл техника паркне стогометателĕн пĕр детальне юсама пынăччĕ. Ку ĕçе унпа пĕр çулхи Залимардан Нигматуллин ăнăçлă пурнăçланă. Чылай çул хушши сварщик пулса ĕçленĕскер, вăл ĕçе тӳрĕ кăмăлпа пурнăçлма хăнăхнă. Хăй вăхăтĕнче хаçат страницисенче çак ăстаçă çинчен заметка çырнăччĕ. Залимардан пичче темиçе çул тивĕçлĕ канура пулнине пăхмасăр, кирлĕ пулсан техника паркне е ывăлĕ Расис вăй хуракан фермăнаваскать, ăна пулăшма тăрăшать. Çак виçĕ ветерана пурнăçĕ тăршшĕпе правлени аппаратĕнче вăй хунă, халь те пенсире пулнине пăхмасăр явапллă тивĕçсем пурнăçлакан Завдат пичче çеç мар, хуçалăх ертӳçисем те ырăпа асăнаççĕ.

Р.МУЛЛИН.

Пултарулăха аталантарма пулăшаççĕ

Ноябрь уйăхĕнче шкул çулне çитмен ачасен "Росинка" учрежденине йĕркеленĕренпе 25 çул çитет.

Шкул çулне çитмен ачасен учрежденийĕсен заведующийĕсен районти черетлĕ канашлăвĕ ăнсăртран мар "Росинка" ача садĕнче иртрĕ. Канашлăвăн тĕп темине сăнарлă искусствăна халалланăччĕ, ку вăл шкул çулне çитмен ачасен учрежденийĕсене капăрлатас ĕçре ачасен творчество ĕçĕсемпе усă курнине пĕлтерет. Çак ача садĕнче изостуди ĕçлет, ăна ыттисемшĕн тĕслĕх илсе кăтартма та пулать. Ăна 29 çул хушши педагог пулса ĕçленĕ Анна Михайловна Ибатуллина ертсе пырать. Ачасем хăйсен пултарулăхне тĕрлĕ енчен тĕрĕслесе пăхаççĕ. Ӳкерчĕксем тунисĕр пуçне вĕсем декоративлă искусствăпа кăсăкланаççĕ, хĕрлĕ тăмран тĕрлĕ теттесем, вак-тĕвек япаласем тăваççĕ. Воспитательсен коллективĕ студири творчество ĕçĕ валли кирлĕ пособисем, материалсем пĕтĕмпех хăй хатĕрленĕ. "Воспитани парассинче чи кирли вăл - творчество ĕçĕн результачĕсене курасси", - тет вăл. Ача садĕнче ӳкерчĕксен галерейине йĕркелени çак тĕллеве пурнăçламалли мероприятисенчен пĕри пулса тăрать.

Акă канашлу кунĕ те ĕçтешĕсем коллектив ĕçĕн çак енне тимлĕх уйăрчĕç, хăйсене валли усăллине нумай пĕлчĕç. Вĕсем аслă ушкăнра "Ача садне пиртен парне" темăпа иртнерĕ уçă урока хутшăнчĕç. Ачасем учреждени юбилейĕ тĕлне пысăк тетте хатĕрлерĕç, хăйсен ĕçĕн результачĕсене курса савăнчĕç.

Р.ХАСАНШИНА,
РОО методисчĕ.

Çеçпĕл Мишшине хисеплесе

Çеçпĕл Мишши поэтăмăр çуралнăранпа чӳк уйăхĕн 16-мĕшĕнче 99 çул çитрĕ. Юлашки çулсенче çак паллă куна Шупашкарта анлăн паллă тăваççĕ. Поэт çуралнăранпа 100 çул çитнине кĕтсе илме патшалăх комиссийĕ туса хунă, çитес çулталăк хушшинче туса ирттермелли ĕçсене палăртнă. Обществăлла организацисем те чыслăн кĕтсе илме хатĕрленеççĕ çак юбилее. Чăваш çамрăкĕсен "Сăвар" пĕрлешĕвĕ Çеçпĕл Мишшин палăкĕ умĕнче митинг ирттернĕ. Унта Чăваш наци конгресĕн районсемпе хуласенчи организацийĕсенчен, ĕç тата вĕренӳ коллективĕсенчен представительсем яма йыхăрнă. Çеçпĕл Мишши 99 çул каялла çуралнине халалласа кунта чӳк ирттернĕ.

Ю.МИХАЙЛОВ.

Уяв юррисем

Ик-виç çулсăр ан кĕттĕр

Сулăнса утă çултăм,
Виç купа çурă турăм.
Хăмăш айĕ - кикенлĕх,
Тур лашана çитертĕм.

Кăçал çăлнă пусана
Çил вĕçтерчĕ Хусана.
Каларăм вĕт эп сана:
Атте пачĕ урçана.

Урçа ячĕ çĕкличчен
Çу чĕресси çĕклĕттĕм.
Çу чĕресси хĕвелте
Ирĕлтĕр, ирĕлтĕр, ан пĕттĕр.
Пире савнă сарă ача
Ик-виç çулсăр ан кĕттĕр.

Пухса йĕркелекенĕ Е.ИЛЮШКИНА.

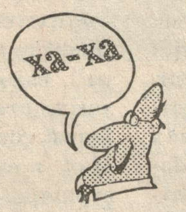

Арăмĕ - упăшкине:

- Эп урăх арçын патне кайсан кулянмастăн-и?
- Ют арçын пурнăçĕшĕн мĕн кулянмалли пур?..

* * *

- Арăмупа йĕркеллех пурăнатăр-и, хирĕçместĕр-и?
- Икĕ кăвакарчăн пекех. Пĕрре - пĕри, тепре тепри килтен тухса каятпăр...

* * *

- Мĕн ывăлăм, питĕ савăнăçлă паян?
- Чупассипе тинех виççĕмĕш вырăна тухрăм.
- Мĕнле апла? Тăватăмкун эсĕ хăвăр класра вуниккĕмĕш вырăнтаччĕ-çке.
- Хальхинче виççĕн çеç ăмăртрăмăр çав...

Ах, мĕнле кулăшла.

Н.АЗИЗОВ сăнӳкерчĕкĕ.

Çамрăк кĕрешӳçĕсем ăмăртнă

Кĕрхи каникул вăхăтĕнче ДЮКФПра наци кĕрешĕвĕпе спорт ăмăртăвĕсем иртрĕç, унта 7 команда хутшăнчĕ: ДЮКФП, унăн филиалĕсен - Чулпан, Анат Нурлат, Çĕнĕ Иглаел, Тури Нурлат, Хумаел тата Бикулово ялĕсенчи ушкăнсем.

Пурĕ 80 яхăн ача ăмăртрĕ. Ăмăртусен тĕллевĕсемпе задачисем наци кĕрешĕвне сарасси, чи вăйлă кĕрешӳçĕсене палăртасси пулчĕç. Ăмăртусем 1981 çулта çуралнă тата кĕçĕнрех яшсем хушшинче, 11 категорипе (27-рен тытăнса 65 килограмм таран тата йывăртарах) иртрĕç.

Ильнар Гайнуллин, Марсель Гузаиров, Рамис Гузаиров (ДЮКФП), Ильшат Аглиуллин, Зуфар Мухаметов (Тури Нурлат), Ильсияр Ишниязов, Ильфат Давлетгаров, Хафиз Валиев (Анат Нурлат), Фиргат Файзуллин, Ильшат Мингалимов, Ринат Нурутдинов (Чулпан) тĕрлĕ виçе категорийĕсенче çĕнтерӳçĕсем пулчĕç.

Пĕтĕмĕшле команда зачетĕнчи çĕнтерӳçĕсем:

1-мĕш вырăн - ДЮКФП (тренерĕ Р.Рахматуллин),

2-мĕш вырăн - Анат Нурлат (тренерĕ Н.Валиев),

3-мĕш вырăн - Чулпан (тренерĕ И.Насыбуллин).

Çĕнтерӳçĕсене грамотăсемпе тата парнесемпе наградăларĕç. Ăмăртусем йăлана кĕрессе шанатпăр.

Р.РАХМАТУЛЛИН,
ăмăртусен тĕп судйи.

Компьютерпа пĕлсе ĕçлемелле

Шкул ачисене компьютерсемпе ĕçлеме вĕрентесси - хальхи вăтам шкулсен аталанăвĕн тĕп тĕллевĕ пулса терать. Шкулсенче компьютерсемпе усă курни шкул ачисен вĕренӳри ĕçĕхĕлĕн йĕркине тĕпренех улăштарать.

Шел те, шкулсене ытларах чухне кивĕ, чылай вăхăт хушши усă курнă компьютерсемпе тивĕçтереççĕ. Таврари лайăх мар факторсем çамрăк ача-пăча организмне уйрăмах сиен кӳреççĕ. Çавăнпа та ачасене компьютерпа темиçешер сехет хушши выляма чармалла. Компьютер вăййисем ача-пăчан психологине витĕм кӳнине те манса каймалла мар. Ачасен часчасах уçăлса çӳремеллине, хусканусем тумаллине шута илесчĕ.

Пирĕн шкулсенче усă куракан компьютерсен çитменлĕхсем питĕ нумай. Экран çинчи ӳкерчĕксен пахалăхĕ начар пулни ачасен куçне ывăнтарать. Çавăнпа та компьютерпа ĕçлекенсен куçĕ япăх курма тытăннине, час-часах ывăннине, куççулĕ юхнине асăрхама пулать. Куç функцийĕ пăсăлнисĕр пуçне пуç ыратать, çын хăвăрт ывăнать.

Компьютер сарлака диапазонлă электромагнитлă пайăркасен çăл куçĕ. Ученăйсенчен чылайăшĕ ăна монохро-мати çăл куçĕсенчен сиенлĕрех тесе шутлать. Информатика кабинечĕсенчи сывлăша тĕрĕсленĕ хыççăн çакă паллă пулнă. Çулталăкăн кашни тапхăрĕнчех сывлăш температури кирлĕ шайран ӳссе кайнă. Сывлăш нӳрĕкĕн виçи чи аялти шая анса ларнă. Информатика кабинечĕсенчи сывлăш çын организмне сиен кӳрет. Çавăнпа аслисен те, ачасен компьютерсемпе мĕн чухлĕ вăхăт хушши ĕçлемелли тапхăра шута илмелле. Раççейри Сывлăха сыхлас ĕç министерствин госсанэпиднадзор департаменчĕ видеодисплей терминалĕсемпе тата ятарлă электронлă шутлав машинисемпе мĕнле ĕçлемеллине тата гигиенăна пăхăнмаллине палăртнă. Компьютерсемпе мĕн чухлĕ вăхăт хушши ĕçлесси çын çулĕнчен килет. Ултă çулти ачасен 10 минут пĕр тăхтавсăр ĕçлеме юрать.

Кĕçĕн класра вĕренекен ачасен - 15 минут, 5,9-мĕш классенче вĕренекенсен - 20-25 минут. Аслă класри ачасен пĕрремĕш сехетĕнче çур сехет, тепĕр сехетĕнче 20 минут компьютерпа ĕçлеме юрать.

Енчен те шкул ачисем çамрăк программистсен кружокне çӳреççĕ пулсан, вĕсемпе эрнере икĕ хутчен заняти иртгерни çителĕклĕ. Кĕçĕн класра вĕренекен шкул ачисен эрнере 60 минутран, аслă класра вĕренекенсен 90 минутран ытла экран умĕнче лармалла мар. Ятарлă электронлă шутлав машинисемпе тата видеодисплей терминалĕсемпе ĕçлеме пĕлӳ илнĕ методистсемпе учительсен кăна занятисем ирттерме юрать.

Пĕр компьютерпа икĕ тата темиçе ачан усă курма юрамасть.

Компьютер сĕтел-пуканĕ ачан çӳллĕшпе килĕшсе тăмалла. Пукан çӳллĕшĕ пĕчĕкленме, пысăкланма пултарни тата аванрах. Хыççăр пуканпа тенкел çинче ларма юрамасть.

Компьютерпа ĕçлекен кашни ачана куç хусканăвĕсем тума вĕрентмелле. Кашни урок хыççăн ачасене класран кăларса кабинета уçăлтармалла. Правилăсене шута илсен ачасен сывлăхĕ те хавшанмĕ, чир-чĕр те ытлашши аталанмĕ.

Пĕлтерӳсем

СУТАТПĂР:

Тасатакан сооруженисем патĕнчи гараж, васкавлă. Адрес: Дружба урамĕ, 78-45.

* * *

Çурт тата ванна. Телефон: 5-10-60.

* * *

3 пӳлĕмлĕ хваттер, УАЗ-452. Телефон: 5-47-77.

* * *

Чугун çул патĕнчи Красноармейская урамĕнчи пĕр хутлă çуртри 2 пӳлĕмлĕ хваттер, 1998 çулта туса кăларнă ВАЗ-2110, "корал" тĕслĕ. Телефон: 5-19-06.

* * *

ВАЗ-2101, хаклă мар е çăнăхпа тата сахăрпа улăштаратпăр. Телефон: 5-38-64.

* * *

ВАЗ-21011 автомобиль. Çурта 3 е 2 пӳлĕмлĕ хваттерпе улăштаратпăр. Телефон: 5-14-85.

Тĕрли:

Перекет банкĕн хисеплĕ клиенчĕсем!

Сире 1998 çулхи ноябрĕн 16-мĕшĕнче çĕнĕ вкладсем - "Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи" тата "Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи - хушма" - кĕртесси çинчен пĕлтеретпĕр.

"Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи" вкладăн чи пĕчĕк сумми, тенкĕпе - 300 тенкĕ, ют çĕршыв валютипе США 100 долларĕ. "Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи - хушма" вкладăн чи пĕчĕк сумми, тенкĕпе - 10000 тенкĕ, ют çĕршыв валютипе США 3000 долларĕ.

Тенкĕ тата валюта вклачĕсемпе процент ставкисем палăртнă:

- "Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи" - тенкĕпе çулталăкри 40,0 процент, валютăпа çулталăкри 9,7 процент,

- "Раççей Перекет банкĕн Çĕнĕ çулхи - хушма" - тенкĕпе çулталăкри 42,0 процент, валютăпа çулталăкри 10,2 процент.

Ыйтса пĕлмелли телефонсем: 2-25-83, 2-21-21. РФ, ЦБ генеральнăй лицензи номерĕ 1481.

* * *

Обществăлла апатлану предприятийĕсен хуçалăх расчечĕпе ĕçлекен пĕрлешĕвĕ минераллă шыв тата сăра кĕленче савăтне 1-мĕш номерлĕ столовăйра йышăнать.

* * *

1 пӳлĕмлĕ хваттере 2 пӳлĕмлипе улăштаратпăр (хушса тӳлесе). Сахăр вĕретекенсен тата чугун çул поселокĕсене сĕнмелле мар. Телефон: 5-42-38.

* * *

Çуна çинчи гаража, хапхана, аккумулятор кислотине, пăрăхсене, малти чӳречене, (УАЗ-452) апат-çимĕçпе улăштаратпăр е сутатпăр. Телефон: 2-26-28.

* * *

3 пӳлĕмлĕ хваттере 2 тата 1 пӳлĕмлисемпе е икĕ 1 пӳлĕмлисемпе улăштаратпăр. Телефон: 5-11-58.

Редактор Т.И.БУРАЙКИНА.

Учредительсем: Нурлат районĕн администрацийĕпе редакцин ĕç коллективĕ

Хаçат эрнере виçĕ хутчен - юнкун, эрнекун, шăматкун тутарла, вырăсла тата чăвашла тухать.

ПИРĔН АДРЕС: 423000, Нурлат хули, Карл Маркс урамĕ, 19.

ТЕЛЕФОНСЕМ: редактор - 2-12-14, 2-22-81, редактор заместителĕ тата советсемпе обществăлла организацисен пурнăçĕн пайĕ - 2-10-44, редактор заместителĕ, явапля секретарь - 2-18-67, редакторăн вырăс дубляжĕ енĕпе ĕçлекен заместителĕ - 2-14-16, редакторăн чăваш дубляжĕ енĕпе ĕçлекен заместителĕ - 2-10-44, ялхуçалăх пайĕ, промышленность, çырусемпе массăлла ĕç пайĕ - 2-22-51, бухгалтери, реклама пайĕ тата фотокорреспондент - 2-15-63.

Хаçата Тутар Республикин Информаципе пичет министерствинче шута илнĕ.

Регистрациленĕ номерĕ 34.

Димитровградская типография управления печати и информации Ульяновской области. Печать офсетная. Объем -1 печатный лист. Тираж 893 4402